

Türkiye'nin İklim Değişikliği Rejimine Katılımı: Yükümlülükler, Fırsatlar ve Kısıtların SWOT Analizi

Harun Yakışık¹

Özet

Bu çalışma, Türkiye'nin uluslararası iklim değişikliği rejimine katılımını sürdürülebilir kalkınma bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Analiz kapsamında, Türkiye'nin Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması gibi temel sözleşmeler çerçevesinde üstlendiği yükümlülükler, karşılaştığı sınırlılıklar ve sahip olduğu fırsatlar SWOT yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel belge analizi yöntemi benimsenmiş; uluslararası raporlar, akademik literatür, resmi veriler ve Türkiye'nin iklim politikalarına ilişkin belgeler sistematik biçimde incelenmiştir. Bulgular, Türkiye'nin genç nüfusunun, yüksek yenilenebilir enerji potansiyelinin ve stratejik coğrafi konumunun iklim politikalarının uygulanmasında çeşitli avantajlar sunduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, fosil yakıtlara dayalı enerji yapısı, yüksek emisyon yoğunluğu ve sınırlı finansman kaynakları politika uygulamalarında kırılganlıklar doğurabilmektedir. Fırsatlar arasında Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı, yeşil finansman olanakları ve teknoloji transferi öne çıkarken; tehditler arasında küresel emisyon azaltım baskısı, sınırda karbon düzenlemeleri (CBAM) ve iklim değişikliğinin fiziksel etkileri yer almaktadır. Çalışmanın genel değerlendirmesi, Türkiye'nin iklim politikalarının yalnızca çevresel değil, aynı zamanda ekonomik ve jeopolitik boyutlarıyla birlikte ele alınmasının yararlı olacağı yönündedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu, bütüncül ve toplumsal faydayı gözetten bir iklim politikası tasarımı önem taşımaktadır.

1 Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Politikası Anabilim Dalı, Çankırı, Türkiye, haruny@karatekin.edu.tr, ORCID:0000-0001-9542-1614

1.Giriş

Küresel iklim krizi, yalnızca çevresel bir sorun olarak değil, aynı zamanda ekonomik büyüme, enerji güvenliği, uluslararası ticaret ve toplumsal refah üzerinde etkileri bulunan çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) tarafından 2021'de yayımlanan raporlar, insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının küresel ısınmayı hızlandırdığına ve bu sürecin ekosistemler, ekonomiler ve toplumlar üzerinde geri dönüşü güç etkiler ortaya çıkarabileceğine işaret etmektedir (IPCC, 2021). Bu bağlamda, United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması gibi küresel iklim rejimleri, ortak sorumluluk ve iş birliği mekanizmaları aracılığıyla bu krize yanıt arayışlarının temel çerçevesini oluşturmuştur (UNFCCC, 2021).

Türkiye ise uzun süre bu süreçte “özel koşullar” talep eden, görece ikircikli bir tutum sergilemiş, özellikle Kyoto Protokolü döneminde gelişmiş ülkeler listesine dahil edilmesi nedeniyle finansman mekanizmalarına erişimde sınırlılıklarla karşılaşmış ve bu durum iklim politikalarının yöneliminde belirsizliklere yol açmıştır. Paris Anlaşması'nın 2021 yılında TBMM'de onaylanmasıyla birlikte Türkiye, 2053 yılı için “net sıfır emisyon” hedefini açıklamış, ancak güncel Ulusal Katkı Beyanı'nda (NDC) mutlak emisyon azaltımına yer verilmemesi hedeflerin inandırıcılığını sınırlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Republic of Türkiye, 2024; Climate Action Tracker, 2024).

Son yıllarda Türkiye'nin iklim politikalarının yönelimini şekillendiren üç temel dinamik öne çıkmaktadır. İlk olarak, Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı ve 2026'da yürürlüğe girmesi beklenen Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM), Türkiye açısından dış ticaret ve üretim süreçlerinde önemli bir uyum baskısı oluşturmaktadır (Acar vd., 2022; ELIAMEP, 2024; World Bank, 2024). İkinci olarak, küresel finans kuruluşlarının kredi ve yatırım politikalarını giderek daha fazla iklim kriterlerine bağlaması, Türkiye'nin enerji ve sanayi yatırımlarında yeni koşulları gündeme getirmektedir (World Bank, 2022; Aslan vd., 2022). Üçüncü olarak ise, ülke içinde artan enerji talebi, fosil yakıt bağımlılığının sürmesi ve su stresi gibi yapısal baskılar, iklim politikalarının uygulanabilirliği açısından dikkat edilmesi gereken iç dinamikleri ortaya koymaktadır (Kızıltan, 2021; Köse ve Kutlu Kaynar, 2025; Carnegie Endowment for International Peace, 2024).

Literatürde Türkiye'nin iklim politikaları çoğunlukla ekonomik maliyetler, enerji güvenliği ve diplomatik müzakereler çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak çevresel, ekonomik ve finansal boyutların birlikte değerlendirildiği bütüncül

analizlerin sınırlı olması, çalışmanın doldurmayı hedeflediği araştırma boşluğunu oluşturmaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin uluslararası iklim rejimlerindeki konumunu SWOT analizi ile değerlendirmek; güçlü ve zayıf yönlerini, karşı karşıya bulunduğu fırsat ve tehditleri güncel literatür ışığında ortaya koymaktır. Böylece iklim politikalarının yalnızca diplomatik taahhütler değil, aynı zamanda toplum, ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkileri de kapsamlı biçimde tartışılabilecektir.

Çalışmanın araştırma soruları (AS) şu şekilde formüle edilmiştir:

AS1: Türkiye'nin uluslararası iklim rejimindeki konumu, tarihsel süreçte nasıl evrilmiştir?

AS2: Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı ekseninde Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

AS3: CBAM, finansal riskler ve iç yapısal sorunlar Türkiye'nin iklim politikalarını hangi fırsatlar ve tehditlerle karşı karşıya bırakmaktadır?

AS4: Türkiye'nin 2053 “net sıfır hedefi”, sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle ne ölçüde uyumludur?

2. Kavramsal Çerçeve

İklim değişikliği ile mücadele, yalnızca çevresel bir sorun alanı değil; aynı zamanda ekonomik kalkınma, toplumsal adalet ve uluslararası iş birliği boyutlarıyla ele alınması gereken çok boyutlu bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin uluslararası iklim sözleşmelerindeki konumunu değerlendirebilmek için hem teorik yaklaşımlara hem de temel politika belgelerine dayalı bir kavramsal çerçeve oluşturulması gerekmektedir.

Çalışmanın kuramsal arka planı, özellikle “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” (common but differentiated responsibilities – CBDR) ilkesi, iklim adaleti teorileri, uluslararası politik ekonomi ve sürdürülebilir kalkınma paradigması üzerine inşa edilmiştir. Bu yaklaşımlar, ilerleyen bölümlerde SWOT analizi çerçevesinde tartışılacak olan Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönlerinin değerlendirilmesine rehberlik eden temel unsurlar olarak işlev görmektedir.

2.1. Adil Yük Paylaşımı ve İklim Adaleti

Küresel iklim rejiminin temelinde, Kyoto Protokolü'nden Paris Anlaşması'na uzanan süreçte kabul edilen “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar” (common but differentiated responsibilities – CBDR) ilkesi

bulunmaktadır. Bu ilke, gelişmiş ülkelerin tarihsel sorumlulukları oranında daha fazla yük üstlenmesini, gelişmekte olan ülkelere ise finansman ve teknoloji transferi yoluyla destek sağlanmasını öngörmektedir (Roberts & Parks, 2007). Türkiye'nin Paris Anlaşması'nı uzun süre onaylamamasında da, gelişmiş ülkeler kategorisine dahil edilerek finansman mekanizmalarına erişimin dışında bırakılması önemli bir gerekçe olmuştur.

Buna ek olarak, güncel literatür iklim adaletini yalnızca devletlerarası yük paylaşımı çerçevesinde değil, toplum içindeki eşitsizliklerin yönetimi açısından da değerlendirmektedir. UNEP Adaptation Gap Report (2024a) ve IPCC AR6 Sentez Raporu (IPCC, 2023), kırılgan grupların aşırı sıcaklar, su kıtlığı ve gıda güvensizliğinden orantısız biçimde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, iklim adaletinin Türkiye açısından hem dış politika hem de sosyal politika düzeyinde stratejik bir araç olarak ele alınması gerekmektedir.

2.2. Karbon Piyasaları ve Finansman Mekanizmaları

İklim politikalarının yalnızca emisyon azaltım hedeflerinden ibaret olmadığı; aynı zamanda karbon ticareti, yeşil finansman ve piyasa temelli mekanizmalarla desteklendiği bilinmektedir. Paris Anlaşması'nın 6. maddesi, uluslararası karbon ticaretini düzenleyen yeni bir çerçeve sunmakta ve ülkelerin azaltım hedeflerine daha düşük maliyetlerle ulaşabilmelerine olanak tanımaktadır (World Bank, 2025).

Türkiye açısından bu mekanizma kritik bir önem taşımaktadır. 2025 yılında kabul edilen İklim Kanunu ile ulusal Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) için gerekli mevzuat altyapısının oluşturulması, hem AB'nin CBAM uygulamalarıyla uyum sağlamak hem de yeşil finansmana erişimi mümkün kılmak açısından stratejik bir eşik olarak değerlendirilmektedir (International Carbon Action Partnership, 2025). Ayrıca OECD (2024), karbon piyasalarının özel sektör yatırımlarını harekete geçirme ve düşük maliyetli finansman kanalları açma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamaktadır.

2.3. Yeşil Mutabakat ve Karbon Düzenlemeleri

Avrupa Birliği'nin 2019 yılında ilan ettiği Yeşil Mutabakat (Green Deal), küresel ticarete iklim boyutunu daha görünür ve belirleyici hâle getirmiştir. Bu çerçevede özellikle Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM), karbon yoğun sektörlerden yapılan ithalata karbon fiyatı uygulanmasını öngörmektedir (Acar vd., 2022). Türkiye gibi ihracatının %40'tan fazlasını Avrupa Birliği'ne gerçekleştiren bir ülke açısından bu düzenleme, doğrudan ekonomik etkiler yaratabilecek bir dışsal baskı unsuru olarak

değerlendirilmektedir. Kavramsal düzeyde bu durum, iklim politikalarının artık yalnızca çevresel bir boyut taşımadığını; aynı zamanda rekabet gücü ve dış ticaretin sürdürülebilirliği ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

CBAM'ın 2026 yılından itibaren mali yükümlülük doğuracak olması, Türk sanayi sektörleri açısından kritik bir dönüm noktası olarak görülmektedir. European Commission ile European Parliament & Council (2023) tarafından yayımlanan 2023/956 ve 2023/1773 sayılı düzenlemeler, raporlama döneminden sertifika alım dönemine geçiş sürecini ayrıntılı biçimde tanımlamaktadır. Bu bağlamda, MRV (izleme, raporlama ve doğrulama) kapasitesinin güçlendirilmesi Türkiye için öncelikli bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır.

2.4. Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Politikası

Türkiye'nin iklim stratejileri de Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Sustainable Development Goals – SDGs) ile yakından bağlantılıdır. Enerji güvenliği, su kaynaklarına erişim, şehirleşme ve sanayileşme süreçleri, iklim politikalarının kalkınma hedefleriyle uyumlu biçimde tasarlanmasını gerekli kılmaktadır (UNEP, 2024a). Ayrıca IEA (2024a) raporu, elektrifikasyonun hem enerji güvenliği hem de sanayi rekabet gücü üzerindeki çarpan etkisine dikkat çekmektedir.

Bu nedenle, Türkiye açısından iklim politikaları yalnızca çevrenin korunmasına yönelik bir araç değil; aynı zamanda ekonomik modernizasyonun ve toplumsal refah stratejilerinin tamamlayıcı bir bileşeni olarak görülmelidir.

2.5. İklim Politikalarında İnsan ve Toplum Boyutu

Son olarak, iklim değişikliğinin yalnızca teknik ve ekonomik değil, aynı zamanda insani bir boyutu da bulunmaktadır. Artan sıcak dalgaları, kuraklık, gıda güvensizliği ve göç hareketleri, iklim krizini sosyal adalet ve toplumsal dayanıklılıkla doğrudan ilişkili bir olgu hâline getirmektedir (IPCC, 2021).

Güncel araştırmalar, iklim kaynaklı göç ve bölgesel eşitsizliklerin Türkiye'de kırsal-kentsel hatlarda daha belirgin hale geldiğini; bu nedenle uyum politikalarının yerel düzeyde tasarlanarak uygulanmasının önem taşıdığını ortaya koymaktadır (UNEP, 2024a; Batmaz ve Şişman-Aydın, 2025). Bu çerçevede, kavramsal yaklaşımın insan odaklı bir boyut içermesi, çalışmanın bulgularıyla literatür arasındaki bağlantıyı güçlendirmektedir.

3. Literatür Özeti

Türkiye'nin iklim politikalarının uluslararası rejimle uyumunu değerlendiren çalışmalar, Paris Anlaşması taahhütlerinden Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı (EGD) ve CBAM düzenlemelerine, enerji dönüşümünden finansman açığına, uyum politikalarından adil geçiş tartışmalarına kadar çok katmanlı bir çerçeve sunmaktadır. Literatürde önemli bir eğilim, Türkiye'nin 2021'de Paris Anlaşması'nı onaylaması ve 2053 net sıfır hedefini ilan etmesini bir dönüm noktası olarak görmektir. Bununla birlikte, güncellenmiş NDC'de mutlak emisyon azaltım taahhüdünün bulunmaması, sıkça dile getirilen bir eleştiri konusu olmuştur (UNFCCC, 2021).

Climate Action Tracker (2024), bu çerçevede Türkiye'yi "kritik ölçüde yetersiz" kategorisinde sınıflandırmış ve 2030 yılı için 537–634 MtCO₂e emisyon öngörüsünde bulunmuştur. IPCC AR6 Sentez Raporu (2023) ise, küresel sıcaklık artışının 1,5 °C hedefiyle sınırlandırılabilmesi için %43 oranında mutlak azaltım gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Batmaz ve Şişman-Aydın (2025), kömürden çıkış planı netleşmeden uzun vadeli stratejilerin (LTS) inandırıcılığının sınırlı kalabileceğini ileri sürmüştür.

Benzer biçimde, International Monetary Fund (IMF, 2024) ve OECD (2024), politika hedefleri ile uygulama araçları arasındaki uyumsuzluğun yatırımcı güvenini sınırladığını belirtmektedir. Buna karşılık International Energy Agency (IEA, 2024b), Türkiye'nin yüksek güneş ve rüzgâr kapasitesine sahip olduğunu ve bu nedenle daha iddialı hedefler koyma potansiyeli bulunduğunu vurgulamaktadır.

Bu açıdan literatürde iki yönelim dikkat çekmektedir: Climate Action Tracker, IPCC, IMF ve OECD daha çok hedeflerin yetersizliğine işaret ederken; IEA ise fırsatların altını çizmektedir.

Öte yandan, Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) literatürde Türkiye açısından dışsal bir baskı unsuru olarak öne çıkmaktadır. Acar vd. (2022), CBAM'ı doğrudan ekonomik risk olarak değerlendirirken; World Bank (2025), uyum için karbon fiyatlamasının zorunlu olduğuna işaret etmektedir. Roberts ve Parks (2007), yük paylaşımı tartışmaları bağlamında iklim adaletine dikkat çekerken; Batmaz ve Şişman-Aydın (2025), CBAM'ın Türkiye'nin iklim taahhütlerini güçlendiren bir mekanizma işlevi görebileceğini savunmaktadır. European Commission (2023) ve European Parliament & Council (2023), 2026 itibarıyla mali yükümlülüklerin devreye gireceğini ortaya koymuş; International Carbon Action Partnership (2025) ise Türkiye ETS'sini uyum için kritik bir adım olarak görmüştür. Ayrıca Graham vd. (2024) ve OECD (2024), CBAM

kaynaklı maliyet artışlarının %10–15 düzeyine ulaşabileceğini, yeşil sertifikasyon mekanizmalarının ise bu baskıyı kısmen azaltabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, literatürün bir kısmı CBAM’ı tehdit, bir kısmı ise reformları hızlandırıcı bir fırsat olarak yorumlamaktadır.

Enerji sektörü, literatürde sıklıkla Türkiye’nin iklim politikalarının “turnusol kâğıdı” olarak nitelendirilmiştir. Emisyonların üçte ikisinin enerji kaynaklı olduğu ve özellikle kömür bağımlılığının en kritik risklerden biri olduğu vurgulanmaktadır (IEA, 2023; SHURA, 2023). IEA (2024b), Türkiye’nin güneş ve rüzgâr potansiyelinin yüksekliğini öne çıkarırken; Graham vd. (2024), kömürden çıkışın gecikmesinin dönüşüm maliyetlerini %30 artırabileceğini hesaplamıştır. SHURA (2023), 2053 net sıfır vizyonunda elektrik sektöründe %70’in üzerinde yenilenebilir payının teknik olarak mümkün olduğunu, ancak bunun için şebeke esnekliği ve piyasa reformlarının geliştirilmesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. World Bank (2025), kömür yatırımlarının sürmesinin geçiş risklerini artırabileceğini belirtirken; IMF (2024), enerji dönüşümünde kararlı adımların makroekonomik kırılganlıkları azaltabileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle literatürün ortak noktası, kömürden çıkışın gecikmesinin ekonomik maliyetleri artıracığı; yenilenebilir enerji yatırımlarının ise bu riski dengeleme kapasitesine sahip olduğudur.

Bununla birlikte, finansman konusu literatürde Türkiye’nin en önemli zayıf yönlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. World Bank (2025), dönüşümün yalnızca dış kaynaklarla sağlanamayacağını vurgularken; OECD (2024), gelişmiş ülkelerin 100 milyar dolar hedefini aşmasına rağmen uyum yatırımları için fonların yetersiz kaldığını belirtmektedir. Sovacool (2016), enerji geçişlerinin yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda politik ve sosyal kabul boyutlarıyla da finanse edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Financial Stability Board (FSB, 2024) ve Bank for International Settlements (BIS, 2023), finansal kurumların iklim risklerini raporlama ve stres testleri yapma yükümlülüklerinin giderek arttığını göstermektedir. IMF (2024) ise, Türkiye’nin dış finansmana bağımlılığının sürdüğünü ve politik öngörülebilirlik sağlanmadıkça yeşil yatırım kanallarının cazip olmayabileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, literatür genel olarak finansman açığının kapatılmasının karbon fiyatlaması, yeşil tahvil piyasaları ve uluslararası iş birlikleri ile mümkün olabileceği konusunda birleşmektedir.

Dolayısıyla, uyum ve adil geçiş politikaları literatürde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. IPCC (2021; 2023) ve UNEP (2024a, 2024b), Akdeniz Havzası’nı en kırılgan bölgelerden biri olarak tanımlamış ve Türkiye’nin su stresi ile sıcaklık artışlarından ciddi biçimde etkilenebileceğini

ortaya koymuştur. Roberts ve Parks (2007), uyum kapasitesinin iklim adaletiyle doğrudan ilişkili olduğunu vurgularken; Batmaz ve Şişman-Aydın (2025), Türkiye'nin bölgesel eşitsizlikleri dikkate alan uyum politikaları geliştirmesi gerektiğini savunmuştur. Sovacool (2016) ve OECD (2022), adil geçişin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal boyutlarıyla da yönetilmesi gerektiğini; özellikle kömür bölgelerinde istihdam kayıplarının yeniden eğitim ve kalkınma programlarıyla telafi edilmesinin önem taşıdığını belirtmektedir. Ancak bu noktada literatürdeki boşluklar da dikkat çekmektedir: uyum politikalarının yerelleştirilmesi, iklim göçü ve toplumsal kırılganlıkların mikro düzeyde incelenmesi konularında çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut literatür Türkiye'nin iklim politikalarının başarısını büyük ölçüde 2030'a kadar atılacak kritik adımlara bağlamakta ve bu çerçevede hem hedeflerin güvenilirliği hem de uygulama kapasitesine odaklanmaktadır. Nitekim Climate Action Tracker (2024), IPCC (2023), IMF (2024) ve OECD (2024) gibi kaynaklar, hedef–uygulama arasındaki açıklara, uyum kapasitesindeki sınırlılıklara ve politika güvenilirliğinin zayıf yönlerine işaret etmektedir. Buna karşılık IEA (2024b), SHURA (2023) ve Graham vd. (2024) gibi çalışmalar, teknik dönüşüm olanaklarını ve yenilenebilir enerji potansiyelinin sunduğu fırsatları öne çıkarmaktadır.

Bu ikili yaklaşım, bir taraftan kömürden çıkış planının ilan edilmesi, ulusal ETS'nin işler hâle getirilmesi, uyum ve adil geçiş politikalarının kurumsallaştırılması ile yeşil finansman kanallarının etkinleştirilmesi gibi somut politika gerekliliklerine dikkat çekerken; diğer taraftan ara hedeflerin inandırıcılığı, enerji dönüşümünün toplumsal kabulü, adil geçişin sosyal boyutları, uyum politikalarının yerelleştirilmesi ve iklim göçü ile kırılganlıkların mikro ölçekte incelenmesi gibi alanlarda araştırma ve politika boşluklarının sürdüğünü göstermektedir.

Dolayısıyla, mevcut literatür Türkiye'nin uluslararası iklim rejimindeki konumunu açıklamada anlamlı katkılar sunmakta; ancak özellikle politik–toplumsal bütünleşme ve yerel ölçekli uyum stratejilerinin geliştirilmesi bakımından hâlâ derinleştirilmesi gereken bir gündemin varlığını teyit etmektedir.

4. Yöntem

Araştırma, karşılaştırmalı politika analizi çerçevesinde tasarlanmış; Türkiye'nin Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı (EGD) kapsamındaki konumu, benzer gelişmekte olan ülkelerle (örneğin Meksika, Güney Afrika,

Polonya) kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırmalar, Türkiye'nin kömür bağımlılığı, finansman açığı ve ihracat kompozisyonu bakımından benzer risk ve fırsat profilleri sergilediğini göstermektedir (OECD, 2022; IMF, 2024).

4.1. Araştırma Deseni

Araştırma, karşılaştırmalı politika analizi çerçevesinde tasarlanmıştır; Türkiye'nin Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı (EGD) kapsamındaki konumu, benzer gelişmekte olan ülkelerle (örneğin Meksika, Güney Afrika, Polonya) kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırmalar, Türkiye'nin kömür bağımlılığı, finansman açığı ve ihracat kompozisyonu bakımından benzer risk-fırsat profilleri sergilediğini göstermektedir (OECD, 2022; IMF, 2024).

4.2. Veri Kaynakları

Bu çalışmada kullanılan veriler beş ana grupta toplanmıştır.

1. Uluslararası anlaşmalar, temel kaynaklar arasında yer almakta; UNFCCC belgeleri, Paris Anlaşması metni ve Türkiye'nin 2053 Net Sıfır Stratejisi, ülkenin iklim politikalarının çerçevesini belirleyen belgeler olarak değerlendirilmiştir (UNFCCC, 2021).
2. Kurumsal raporlar, kapsamlı bir veri tabanı sunmaktadır. Dünya Bankası'nın *Country Climate and Development Report*'u (World Bank, 2025), OECD'nin iklim finansmanına ilişkin değerlendirmeleri (OECD, 2022; 2024), UNEP tarafından yayımlanan *Adaptation Gap Report*'lar (2024a; 2024b), IMF Türkiye Raporu (IMF, 2024) ve IPCC AR6 Sentez Raporu (IPCC, 2021; 2023) bu çerçevede öne çıkmaktadır.
3. Politika belgeleri, analizin önemli dayanaklarını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı ve CBAM düzenlemeleri (European Commission, 2023; European Parliament & Council, 2023) ile Türkiye'nin 2025 yılında kabul ettiği İklim Kanunu, politika analizine yön veren kritik belgeler olarak öne çıkmaktadır.
4. Akademik literatür, Türkiye'nin iklim politikalarına dair güncel bulgular sağlamış; Acar vd. (2022), Batmaz ve Şişman-Aydın (2025), Roberts ve Parks (2007) ile Sovacool (2016) gibi çalışmalar bu noktada temel başvuru kaynakları olmuştur.
5. Enerji sektörü verileri, analizin ampirik boyutunu desteklemiştir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın raporları (IEA, 2023; 2024a; 2024b),

SHURA'nın (2023) enerji dönüşümü değerlendirmeleri, Graham vd. (2024) çalışması ile FSB (2024) ve BIS (2023) raporları, enerji ve finans kesişiminde kapsamlı bir veri temeli oluşturmuştur.

4.3. Analiz Yöntemi

Belirlenen tüm kaynaklar, nitel içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve bulgular üç ana kategori altında sınıflandırılmıştır:

- Politika hedeflerinin yeterliliği,
- Dış baskılar (CBAM, iklim finansmanı, yeşil dönüşüm),
- İç dinamikler (enerji dönüşümü, uyum, adil geçiş politikaları).

Bunun yanı sıra, SWOT analizi yöntemi uygulanarak Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönleri ile karşılaştığı fırsat ve tehditler sistematik olarak ortaya konulmuştur. Literatürde sıkça kullanılan bu yöntem (Helms & Nixon, 2010; Dyson, 2004; Sovacool, 2016; Roberts & Parks, 2007), yalnızca mevcut durumu sınıflandırmakla kalmamakta, aynı zamanda politika geliştirme sürecinde uygulanabilecek stratejik yönelimlere de ışık tutmaktadır.

4.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, Türkiye'nin iklim politikaları hâlen dönüşüm sürecinde olduğundan emisyon ticaret sistemi (ETS) henüz uygulamaya geçirilmemiştir. Bu durum, karbon fiyatlamasına ilişkin piyasa temelli göstergelerin sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin güncellenmiş Ulusal Katkı Beyanı'nda (NDC) mutlak emisyon azaltım hedeflerine yer verilmemesi, senaryoların güvenilirliği açısından sınırlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Climate Action Tracker, 2024).

Verilerin önemli bir kısmının uluslararası kurum raporlarına dayanması da başka bir kısıt oluşturmaktadır. Ulusal düzeyde açıklanan verilerde şeffaflık ve erişilebilirliğin sınırlı olması, özellikle sera gazı envanteri, su stresi göstergeleri ve bölgesel uyum politikaları konularında belirsizliklere yol açmaktadır (UNEP, 2024a; UNEP, 2024b).

Son olarak, Türkiye'ye özgü kantitatif ekonometrik analizlerin sınırlı sayıda olması, araştırmanın büyük ölçüde nitel yöntemlere dayanmasına neden olmuş ve bu durum bulguların genellenebilirliğini kısmen sınırlandırmıştır.

4.5. Etik İlkeler

Araştırmada kullanılan tüm kaynaklar APA 7 kurallarına uygun biçimde belirtilmiş, intihalden kaçınılmış ve şeffaf atıf yapılmıştır. Bulgular, tarafsız ve nesnel bir yaklaşımla yorumlanmış, herhangi bir siyasi yönlendirmeden bağımsız değerlendirmeler sunulmuştur.

Ayrıca, “adil geçiş” ilkesi dikkate alınarak iklim politikalarının yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal etkilerine de vurgu yapılmıştır. Bu çerçevede, kömür bölgelerindeki işçiler, düşük gelirli haneler ve tarıma bağımlı nüfus gibi kırılgan grupların karşılaşılabileceği olası yüklerin azaltılmasının önem taşıdığı özellikle belirtilmiştir (Sovacool, 2016; OECD, 2022).

5. SWOT Analizi

Bu çalışmada, Türkiye’nin iklim sözleşmeleri sürecindeki konumunu değerlendirmek amacıyla SWOT analizi yöntemi kullanılmıştır. SWOT yaklaşımı, güçlü ve zayıf yönlerin yanı sıra fırsatlar ve tehditlerin bütüncül ve sistematik biçimde sınıflandırılmasına imkân tanımakta; böylece ülkenin uluslararası iklim rejimindeki kapasitesi, karşı karşıya bulunduğu zorluklar ve geleceğe dönük stratejik imkânları analitik bir çerçevede ortaya koymaktadır. Literatürde bu yöntemin özellikle çevre ve enerji politikalarının stratejik yönelimlerini belirlemede yaygın biçimde kullanıldığı ve politika yapımcılar için pratik bir araç sunduğu belirtilmektedir (Helms & Nixon, 2010; Dyson, 2004). Ayrıca Sovacool (2016) ile Roberts ve Parks (2007), SWOT’un yalnızca mevcut durumu tespit etmeye değil, aynı zamanda politika geliştirme sürecinde stratejik perspektifler oluşturmaya katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Türkiye bağlamında ise bu yöntem, Paris Anlaşması hedefleri, AB Yeşil Mutabakatı ve CBAM baskısı, enerji dönüşümündeki zorunluluklar ve iklim finansmanı açığı gibi kritik başlıkların birlikte ele alınmasını mümkün kılmaktadır (Batmaz ve Şişman-Aydın, 2025; OECD, 2022; World Bank, 2025).

5.1. Güçlü Yönler

Türkiye’nin iklim politikalarındaki güçlü yönlerin başında yüksek yenilenebilir enerji potansiyeli gelmektedir. Özellikle güneş ve rüzgâr enerjisinde son yıllarda kaydedilen hızlı kapasite artışı, enerji dönüşümünü destekleyen yapısal bir avantaj olarak öne çıkmaktadır (IEA, 2023; SHURA, 2023). Ayrıca, 2053 Net Sıfır hedefinin en üst düzeyde siyasal irade tarafından ilan edilmesi (UNFCCC, 2021), ulusal iklim stratejisinin uzun vadeli yönelimi açısından kurumsal bir çerçeve oluşturmuştur. Türkiye’nin stratejik coğrafi konumu ise ülkeyi bölgesel enerji ticaretinde kilit bir aktör

haline getirmekte ve dışa bağımlılığı azaltma fırsatı sunmaktadır. Son olarak, 2025 İklim Kanunu ile emisyon ticaret sistemi (ETS) altyapısının kurulmaya başlanması, AB'nin CBAM uygulamalarıyla uyum açısından kritik bir adım niteliği taşımaktadır (International Carbon Action Partnership, 2025).

5.2. Zayıf Yönler

Bununla birlikte, Türkiye'nin iklim politikaları bazı zayıf yönler de içermektedir. Güncellenmiş NDC'de mutlak emisyon azaltım hedefinin yer almaması, uluslararası literatürde politika inandırıcılığını sınırlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Climate Action Tracker, 2024). Kömürden çıkış için resmi bir takvimin açıklanmamış olması, çevresel ve ekonomik dönüşümün planlanabilirliğini kısıtlamaktadır (Batmaz ve Şişman-Aydın, 2025). Ayrıca, yeşil finansman kanallarının yetersizliği dönüşümün maliyetini artırmakta; MRV (izleme, raporlama, doğrulama) kapasitesindeki eksiklikler ise Türkiye'nin uluslararası iklim rejimindeki güvenilirliğini sınırlandırmaktadır (OECD, 2022; World Bank, 2025).

5.3. Fırsatlar

Türkiye açısından önemli fırsatlar da bulunmaktadır. CBAM, kısa vadede maliyet baskısı yaratsa da uzun vadede düşük karbonlu üretime geçişi teşvik eden bir dışsal mekanizma olarak değerlendirilmektedir (Acar vd., 2022; European Parliament & Council, 2023). Yenilenebilir enerji yatırımlarındaki artış, enerji ithalat faturasını azaltma ve ihracatın sürdürülebilirliğini güçlendirme potansiyeli taşımaktadır (IEA, 2024b). Ayrıca, yeşil finansman araçlarına erişimin genişlemesi Türkiye'nin dönüşüm sürecinde kritik bir avantaj sağlayabilir (OECD, 2024; FSB, 2024). Buna ek olarak, adil geçiş programlarının uygulanması yalnızca ekonomik dönüşümün toplumsal maliyetlerini azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda sosyal uyumu güçlendirerek politikaların meşruiyetini artıracaktır (Sovacool, 2016; OECD, 2022).

5.4. Tehditler

Öte yandan, Türkiye'nin iklim politikalarını zorlaştıran çeşitli tehditler de söz konusudur. CBAM nedeniyle ihracat sektörlerinde maliyetlerin artması ve rekabet gücünün azalması, en kritik risklerden biri olarak değerlendirilmektedir (World Bank, 2025; Graham vd., 2024). Ayrıca, iklim değişikliğinin fiziksel etkileri — kuraklık, sıcak hava dalgaları ve orman yangınları — hem tarımsal üretimi hem de toplumsal refahı doğrudan tehdit etmektedir (IPCC, 2021; UNEP, 2024b). Yüksek dış finansman bağımlılığı makroekonomik kırılganlıkları artırmakta, enerji dönüşümünde

yaşanabilecek gecikmeler ise maliyetleri yükselterek Türkiye'yi daha kırılgan bir konuma sürükleyebilmektedir (IMF, 2024; IEA, 2024a).

5.5. SWOT Tablosu

Çalışmada, Türkiye'nin iklim sözleşmeleri sürecindeki konumunu daha bütüncül biçimde ortaya koymak amacıyla SWOT analizi kullanılmıştır. Bu yöntem, ülkenin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini sistematik olarak sınıflandırarak mevcut durumun stratejik bir çerçevede değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Aşağıdaki tablo, Türkiye'nin iklim politikaları bağlamındaki konumunu yapısal olarak özetlemekte ve çalışmanın sonraki bölümlerinde yapılacak tartışmalara temel teşkil etmektedir.

Tablo 1. Türkiye'nin iklim sözleşmeleri sürecindeki konumuna ilişkin SWOT analizi

Güçlü Yönler (S)	Zayıf Yönler (W)
Yüksek yenilenebilir enerji potansiyeli (IEA, 2023; SHURA, 2023)	Mutlak emisyon azaltım hedefinin olmaması (Climate Action Tracker, 2024)
2053 Net Sıfır hedefinin ilan edilmiş olması (UNFCCC, 2021)	Kömürden çıkış takviminin bulunmaması (Batmaz ve Şişman-Aydın, 2025)
Stratejik coğrafi konum	Yeşil finansman ve yatırım kanallarının yetersizliği (OECD, 2022; World Bank, 2025)
Ulusal İklim Kanunu ile ETS altyapısının kurulması (International Carbon Action Partnership, 2025)	Veri şeffaflığı ve MRV kapasitesinde eksiklikler
Fırsatlar (O)	Tehditler (T)
AB Yeşil Mutabakatı ve CBAM'ın dönüşümü hızlandırıcı etkisi (Acar vd., 2022; European Parliament & Council (2023)	CBAM nedeniyle maliyet artışı ve rekabet gücü kaybı (World Bank, 2025; Graham et al., (2024)
Yenilenebilir yatırımlarla enerji ithalat faturasının düşmesi (IEA, 2024b)	Fiziksel riskler: kuraklık, sıcak dalgaları, yangınlar (IPCC, 2021; UNEP, 2024a)
Yeşil finansmana erişim fırsatları (OECD, 2024; FSB, 2024)	Dış finansmana bağımlılık ve ekonomik kırılganlıklar (IMF, 2024)
Adil geçiş programlarıyla sosyal kabulün artırılması (Sovacool, 2016; OECD, 2022)	Enerji dönüşümünde gecikme ve artan maliyetler (IEA, 2024b)

5.6. SWOT Sonuçlarının Genel Değerlendirilmesi

SWOT tablosunda ortaya konulan bulgular, yalnızca şematik bir çerçeve sunmakta olup bu unsurların ayrıntılı biçimde tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin iklim sözleşmeleri sürecindeki güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri sistematik bir bütünlük içerisinde ele alınarak kapsamlı bir değerlendirme yapılabilir. Her şeyden önce,

Türkiye'nin iklim politikalarındaki güçlü yönlerin başında 2053 yılı için ilan edilen net sıfır hedefi gelmektedir. Bu hedef, uluslararası toplum nezdinde ülkenin iklim politikalarına yönelik güvenilirliğini artırma potansiyeline sahip olup, uzun vadeli vizyonun kurumsallaşmasına katkı sağlayabilecek bir unsur olarak değerlendirilmektedir (UNFCCC, 2021). Bununla birlikte Türkiye'nin sahip olduğu yüksek güneşlenme süresi ve rüzgâr kapasitesi, enerji dönüşümünde doğal bir avantaj sunmakta ve yenilenebilir enerji kaynaklarının bu potansiyeli, karbon yoğun enerji yapısının dönüşümünde stratejik bir kaldıraç işlevi görebilmektedir (IEA, 2023; SHURA, 2023). Ayrıca Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM), kısa vadede maliyet baskısı yaratabilse de uzun vadede politika üretiminde itici bir güç rolü oynayarak Türkiye'nin yeşil dönüşüm gündemini hızlandırıcı bir etki yaratma kapasitesine sahiptir (Acar vd., 2022). Ulusal İklim Kanunu'nun 2025 yılında yürürlüğe girmesi ve Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) altyapısının oluşturulmaya başlanması da CBAM uyumu açısından kurumsal kapasiteyi geliştirme potansiyeli taşıyan önemli adımlar arasında görülmektedir (International Carbon Action Partnership, 2025).

Bununla birlikte Türkiye'nin iklim politikaları belirli zayıflıkları da içermektedir. Güncellenmiş Ulusal Katkı Beyanı'nda (NDC) mutlak emisyon azaltımı öngörülmemesi ve yalnızca artıştan azaltım hedefi içermesi, uluslararası literatürde politika inandırıcılığı bakımından sınırlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Climate Action Tracker, 2024). Ayrıca kömürden çıkış için somut bir takvimin açıklanmamış olması enerji sektöründe sürdürülebilirlik açığına yol açabilmekte, karbon fiyatlaması ve ETS mekanizmasının gecikmesi ise hem iç piyasada hem de AB ile ticaretle yapısal riskler doğurma ihtimali taşımaktadır (World Bank, 2025). Politika öngörülebilirliğinin sınırlı olması, yatırımcı güvenini zedeleyebilecek ve finansman maliyetlerini yükseltebilecek bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır (IMF, 2024). Dolayısıyla, güçlü yönler rağmen bu yapısal zayıflıkların devam etmesi Türkiye'nin uzun vadeli iklim taahhütlerini gerçekleştirme kapasitesini sınırlandırabilecek bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Öte yandan, Türkiye açısından dikkate değer fırsatlar da söz konusudur. Avrupa Birliği'nin yeşil finansman mekanizmaları ve uluslararası fonlara erişim imkânı, enerji ve altyapı dönüşümünü finanse edebilmek açısından kritik bir potansiyel sunmaktadır (OECD, 2022; OECD, 2024). SHURA'nın (2023) elektrik sektörü yol haritası, yüksek yenilenebilir payının teknik ve ekonomik olarak uygulanabilir olduğunu ortaya koymakta ve Türkiye'nin enerji geçişinde güvenilir bir yol haritası işlevi görebilmektedir. Ayrıca AB'ye ihracatın sürdürülebilirliği açısından yeşil dönüşüm yalnızca çevresel bir tercih değil, aynı zamanda ekonomik bir gereklilik niteliği kazanmaktadır. Bu

bağlamda, yeşil finansman kanallarına erişimin artması (FSB, 2024) ve adil geçiş programlarının uygulanması (Sovacool, 2016; OECD, 2022), enerji dönüşümünün sosyal maliyetlerini azaltarak toplumsal kabulü güçlendirme imkânı sunmaktadır.

Buna karşılık Türkiye'nin karşı karşıya olduğu çeşitli tehditler de bulunmaktadır. CBAM'ın yürürlüğe girmesi, özellikle çimento, demir-çelik ve alüminyum gibi karbon yoğun sektörlerde ihracat rekabetini zayıflatma riski taşımaktadır (World Bank, 2025; Graham vd., 2024). Ayrıca fosil yakıt bağımlılığının sürmesi ve artan enerji talebi, emisyon azaltım hedeflerinin gerçekleştirilmesini güçleştirebilecek unsurlar arasında değerlendirilmektedir. UNEP'in Adaptation Gap Raporu (2024b), Türkiye'yi su stresi, sıcak hava dalgaları ve orman yangınları gibi iklim kaynaklı riskler açısından kırılgan bir konumda tanımlamaktadır. Bununla birlikte yeşil dönüşüm için gerekli yatırımların büyük ölçüde dış finansmana bağımlı olması, uzun vadede "borç tuzağı" eleştirilerine kapı aralayarak ekonomik ve jeopolitik riskleri artırma potansiyeline sahiptir (Hurley vd., 2018). Enerji dönüşümünde yaşanabilecek gecikmelerin maliyetleri artırarak Türkiye'yi hem çevresel hem de ekonomik açıdan daha kırılgan bir konuma sürükleyebileceği de IEA (2024a) tarafından vurgulanmaktadır.

Dolayısıyla, Türkiye'nin iklim sözleşmeleri sürecindeki konumu hem güçlü yönleri hem de önemli zorlukları aynı anda barındırmaktadır. Net sıfır hedefi, yenilenebilir enerji potansiyeli ve AB'nin yeşil dönüşüm baskısı ülkeyi stratejik bir avantaja taşırken; mutlak emisyon azaltımının eksikliği, kömürden çıkış takviminin olmaması ve karbon fiyatlaması mekanizmalarındaki gecikmeler bu avantajların etkin kullanımını sınırlandırabilecek etkenlerdir. Bununla birlikte, uluslararası finansman imkânları ve yenilenebilir enerjiye dayalı dönüşüm fırsatları Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma vizyonuna ivme kazandırabilecek potansiyele sahiptir. Ancak CBAM kaynaklı rekabet kaybı, iklim değişikliğinin fiziksel etkileri ve dış finansmana bağımlılık gibi tehditler, politika uyumu ve uzun vadeli istikrar açısından belirgin kırılganlıklar yaratabilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin uluslararası iklim rejiminde daha güçlü bir aktör haline gelebilmesi, güçlü yönlerini stratejik biçimde değerlendirmesine ve mevcut fırsatları etkin politika araçlarıyla pekiştirmesine bağlı görünmektedir.

6. Bulgular

Türkiye'nin sera gazı emisyonlarının yaklaşık %70'inin enerji sektöründen kaynaklanması, bu alanın iklim politikalarında kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (IEA, 2023). Bununla birlikte, kömürün elektrik

üretimindeki yüksek payı ve kömürden çıkış için somut bir takvimin henüz belirlenmemiş olması, sürdürülebilir dönüşüm açısından önemli yapısal zorluklar oluşturmaktadır (Maguire, 2024). Öte yandan, son yıllarda güneş ve rüzgâr kapasitesinde kaydedilen hızlı artış, Türkiye'ye güçlü bir enerji dönüşüm potansiyeli sunmakta ve yenilenebilir kaynakların karbon yoğun enerji yapısını dönüştürmede stratejik bir kaldıraç işlevi görebileceğini ortaya koymaktadır (SHURA, 2023).

Sanayi sektöründe ise özellikle çimento, demir-çelik ve kimya gibi karbon yoğun alanlar, yüksek emisyon yükünden sorumlu olmalarının yanı sıra AB'nin Sınırdan Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) kapsamında maliyet baskısıyla karşı karşıya kalmaktadır (European Parliament & Council, 2023). Bu sektörlerin sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi için elektrifikasyon, enerji verimliliği ve karbon yakalama-depolama teknolojilerine yönelik yatırımların hızlandırılmasının gerekli olduğuna literatürde sıklıkla dikkat çekilmektedir (Batmaz ve Şişman-Aydın, 2025).

Dış ticaret boyutunda ise ihracatın %40'tan fazlasının Avrupa Birliği'ne yapılması, iklim politikalarının yalnızca çevresel değil, aynı zamanda doğrudan ekonomik bir zorunluluk haline geldiğini göstermektedir (World Bank, 2025; Acar vd., 2022). Ulusal düzeyde etkin bir karbon fiyatlaması mekanizması ve ETS uygulaması devreye girmediği sürece, Türk ihracatçıların AB'nin karbon maliyetlerini üstlenmek durumunda kalabileceği ve bu durumun rekabet gücü üzerinde kayıplara yol açabileceği değerlendirilmektedir.

Finansman açısından bakıldığında, enerji ve ulaşım dönüşümünü destekleyebilmek için Türkiye'nin her yıl GSYH'sinin %2-3'üne denk gelen ek yatırım yapması gerektiği öne sürülmektedir (OECD, 2022; World Bank, 2025). Bu gereklilik, dış finansman bağımlılığını artırarak uzun vadede "borç tuzağı" riskini gündeme getirebilmekte ve sürdürülebilir finansman stratejilerinin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (Hurley vd., 2018).

Sosyal boyutta ise iklim değişikliğinin doğrudan etkileri — su kıtlığı, sıcak hava dalgaları ve orman yangınları — mevcut bölgesel eşitsizlikleri derinleştirme potansiyeline sahip olup kırılgan grupları orantısız biçimde etkileyebilmektedir (UNEP, 2024b). Ayrıca kömür sektöründe çalışanların iş kaybı riski, enerji dönüşümünün yalnızca teknik değil, aynı zamanda toplumsal bir mesele olduğunu ortaya koymakta ve adil geçiş politikalarının önemini vurgulamaktadır (Roberts & Parks, 2007).

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye yenilenebilir enerji potansiyeli, AB'nin yeşil dönüşüm baskısı ve uluslararası finansman fırsatları sayesinde dönüşüm için dikkate değer avantajlara sahiptir. Ancak kömür bağımlılığı,

sanayide dönüşüm kapasitesinin sınırlılıkları, dış finansmana yüksek bağımlılık ve sosyal eşitsizlikler gibi unsurlar, ülkenin iklim politikalarının etkinliğini sınırlayabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin yalnızca teknik ve ekonomik araçlara değil, aynı zamanda sosyal adalet ve toplumsal uyum boyutlarını kapsayan bütüncül bir iklim politikası yaklaşımı benimsemesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Çalışmanın araştırma sorularına atıfta bulunulduğunda, Türkiye'nin uluslararası iklim rejimindeki tarihsel konumunun uzun süre ikircikli bir seyir izlediği görülmektedir. İlk araştırma sorusu bu bağlamda, ülkenin geçmişte “özel koşullar” talebi ile şekillenen pozisyonunu ortaya koyarken, Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde güçlü yönlerinin başında yenilenebilir enerji potansiyeli ve siyasi sahiplenme gelmektedir. Buna karşılık, ikinci araştırma sorusunun işaret ettiği üzere zayıf yönler, emisyon azaltım hedeflerindeki eksiklikler ve etkin bir karbon fiyatlaması mekanizmasının hayata geçirilememesi olarak öne çıkmaktadır. Üçüncü araştırma sorusu kapsamında değerlendirildiğinde ise, CBAM düzenlemesi, dış finansman bağımlılığı ve iklim değişikliğinin fiziksel etkileri Türkiye açısından eş zamanlı olarak hem fırsatlar hem de tehditler yaratmaktadır. Son olarak, dördüncü araştırma sorusu, 2053 net sıfır hedefinin sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle genel hatlarıyla uyumlu olduğunu, ancak bağlayıcı ara hedeflerin eksikliği ve sosyal adalet boyutunun yetersizliği nedeniyle bu vizyonun bütüncül bir çerçeveye oturmasının sınırlı kaldığını göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'nin uluslararası iklim sözleşmeleri bağlamındaki konumu çok boyutlu bir perspektifle ele alınmış; ülkenin güçlü ve zayıf yönleri ile karşı karşıya olduğu fırsat ve tehditler değerlendirilmiştir. Bulgular hem uluslararası literatür hem de kurumsal raporlarla desteklenerek araştırma sorularına yanıt verilmiş ve bu çerçevede politika önerileri geliştirilmiştir. Giriş bölümünde belirtilen araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla yürütülen bu çalışma, ulaşılan bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçları ortaya koymaktadır.

Çalışmanın araştırma sorularına bakıldığında, ilk olarak Türkiye'nin uluslararası iklim rejimindeki konumunun tarihsel olarak ikircikli bir seyir izlediği görülmektedir. Kyoto Protokolü sürecinde finansman mekanizmalarından dışlanmasına karşın, Paris Anlaşması'nın 2021'de onaylanması ve 2053 için ilan edilen “net sıfır” hedefiyle birlikte Türkiye'nin daha bütünleşik bir aktör hâline geldiği anlaşılmaktadır (UNFCCC, 2021). İkinci olarak, Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı bağlamında

Türkiye'nin güçlü yönleri, yüksek yenilenebilir enerji potansiyeli ve siyasi düzeyde sahiplenilen vizyon iken; zayıf yönleri, mutlak emisyon azaltım hedefinin bulunmaması, kömürden çıkış takviminin olmayışı ve karbon fiyatlama mekanizmasının eksikliği olarak öne çıkmaktadır (Climate Action Tracker, 2024; IEA, 2023; SHURA, 2023).

Üçüncü araştırma sorusu çerçevesinde, CBAM'ın kısa vadede ihracatçı sektörler üzerinde maliyet baskısı yaratabileceği; ancak uzun vadede düşük karbonlu üretime geçişi teşvik eden önemli bir fırsat sunduğu görülmektedir. Bununla birlikte, dış finansman bağımlılığı, makroekonomik kırılganlıklar ve iklim değişikliğinin fiziksel etkileri — özellikle kuraklık ve orman yangınları — Türkiye'nin dönüşüm kapasitesini sınırlayabilecek tehditler arasında yer almaktadır (Acar vd., 2022; World Bank, 2025; UNEP, 2024b). Son olarak, 2053 net sıfır hedefi sürdürülebilir kalkınma perspektifiyle genel hatlarıyla uyumlu olsa da bağlayıcı ara hedeflerin eksikliği, kömürden çıkış planının olmayışı ve sosyal adalet boyutunun zayıflığı bu vizyonun bütüncül bir çerçeveye oturmasını sınırlandırmaktadır (OECD, 2022; IMF, 2024; Sovacool, 2016).

Bu analizlerden hareketle politika önerileri şu şekilde formüle edilebilir:

- Kömürden çıkış için net ve öngörülebilir bir takvimin açıklanması, enerji sektöründe yatırımcı güvenliğini artırarak yenilenebilir yatırımların hızlanmasına katkı sağlayacaktır.
- Ulusal bir karbon fiyatlama mekanizması ve Emisyon Ticaret Sistemi'nin (ETS) hızlı biçimde hayata geçirilmesi, hem iç piyasada yeşil dönüşümün finansmanına kaynak yaratacak hem de Türkiye'nin AB ile ticaretinde rekabet gücünü korumasına imkân tanıyacaktır.
- Finansman boyutunda, AB'nin Yeşil Mutabakat fonları ve çok taraflı kalkınma bankalarının sunduğu kaynakların şeffaf ve hesap verebilir biçimde kullanılması, uzun vadeli “yeşil borçlanma” riskini azaltacaktır.
- Sanayi sektöründe elektrifikasyon, enerji verimliliği ve karbon yakalama teknolojilerine yönelik yatırımların desteklenmesi, karbon yoğun sektörlerin rekabet gücünü sürdürmesine katkı sağlayacaktır.
- Adil geçiş politikalarının toplumsal boyutunun güçlendirilmesi, kömür bölgelerindeki istihdam kayıplarının yeniden eğitim ve gelir destek programlarıyla telafi edilmesi ve kırılgan gruplara yönelik uyum politikalarının uygulanması, Türkiye'nin iklim rejimindeki inandırıcılığını artıracaktır.

Genel olarak değerdendirildiğinde, Türkiye'nin başarısı yalnızca teknik ve ekonomik araçların devreye sokulmasına değil, aynı zamanda toplumsal refahı gözetken kapsayıcı bir iklim politikası geliştirmesine bağlıdır.

Kaynakça

- Acar, S., Aşıcı, A. A., & Yeldan, A. E. (2022). Potential effects of the EU's carbon border adjustment mechanism on the Turkish economy. *Environment, Development and Sustainability*, 24(6), 8162–8194. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01779-1>
- Aslan, Ç., Bulut, E., Cepni, O., & Yılmaz, M. H. (2022). Does climate change affect bank lending behavior? *Economics Letters*, 220, Article 110859. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2022.110859>
- Bank for International Settlements. (2023). *Disclosure of climate-related financial risks (Basel Consultative Document)*. BIS. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d560.pdf>
- Batmaz, A., & Şişman-Aydın, G. (2025). Türkiye's alignment with the Paris Agreement: A comparative policy analysis with Germany and Spain. *Sustainability*, 17(9), 3899. <https://doi.org/10.3390/su17093899>
- Carnegie Endowment for International Peace. (2024, February). *Understanding the energy drivers of Turkey's foreign policy*. Carnegie Endowment. <https://carnegieendowment.org/research/2024/02/understanding-the-energy-drivers-of-turkeys-foreign-policy>
- Climate Action Tracker. (2024). *Turkey country assessment*. Climate Analytics & NewClimate Institute. <https://climateactiontracker.org/countries/turkey/>
- Dyson, R. G. (2004). Strategic development and SWOT analysis at the University of Warwick. *European Journal of Operational Research*, 152(3), 631–640. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(03\)00062-6](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(03)00062-6)
- ELIAMEP (Hellenic Foundation for European & Foreign Policy). (2024). *Turkey's "Green" transformation and the CBAM: Challenges and opportunities* (Policy Paper 165). ELIAMEP. <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2024/07/Policy-paper-165-Tsarouhas.pdf>
- European Commission. (2023). Commission Implementing Regulation (EU) 2023/1773 of 17 August 2023 laying down the rules for the application of Regulation (EU) 2023/956 as regards reporting obligations for the purposes of the carbon border adjustment mechanism during the transitional period (OJ L 228, 15.9.2023, pp. 94–195). *Official Journal of the European Union*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32023R1773>
- European Parliament & Council. (2023). Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism (OJ L 130, 16.5.2023, pp. 52–104). *Official Journal of the European Union*. <https://publications.europa.eu/resource/celex/32023R0956.ENG.pdf>

- Financial Stability Board. (2024, November 12). *Achieving consistent and comparable climate-related disclosures: 2024 progress report*. FSB. <https://www.fsb.org/uploads/P121124.pdf>
- Graham, E., Fulghum, N., & Altieri, K. (2024). *Global electricity review 2024*. Ember Climate. <https://ember-climate.org/insights/research/global-electricity-review-2024>
- Helms, M. M., & Nixon, J. (2010). Exploring SWOT analysis – Where are we now?: A review of academic research from the last decade. *Journal of Strategy and Management*, 3(3), 215–251. <https://doi.org/10.1108/17554251011064837>
- Hurley, J., Morris, S., & Portelance, G. (2018). Examining the debt implications of the Belt and Road Initiative from a policy perspective (CGD Policy Paper 121). *Center for Global Development*. <https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf>
- International Carbon Action Partnership. (2025). *Turkish emissions trading system (Country profile)*. ICAP. <https://icapcarbonaction.com/en/cts-pdf-download/66>
- International Energy Agency. (2023). *World energy outlook 2023*. IEA. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ed1e4c42-5726-4269-b801-97b3d32e117c/WorldEnergyOutlook2023.pdf>
- International Energy Agency. (2024a). *Electricity 2024: Analysis and forecast to 2026*. IEA. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/6b2fd954-2017-408c-bf08-952fdd62118a/Electricity2024-Analysisand-forecastto2026.pdf>
- International Energy Agency. (2024b). *World energy outlook 2024*. IEA. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/c036b390-ba9c-4132-870b-ffb455148b63/WorldEnergyOutlook2024.pdf>
- International Monetary Fund. (2024). *Republic of Türkiye: 2024 Article IV consultation — Press release; staff report; and statement by the executive director for the Republic of Türkiye* (IMF Country Report No. 2024/312). IMF. <https://doi.org/10.5089/9798400290848.002>
- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021). *Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_FullReport.pdf
- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2023). *AR6 synthesis report. IPCC*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>

- Kiziltan, M. (2021). Water–energy nexus of Turkey’s municipalities: Evidence from spatial panel data analysis. *Energy*, 226, Article 120347. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2021.120347>
- Köse, E., & Kutlu Kaynar, S. (2025). Energy demand forecasting and policy development in Turkey. *Energies*, 18(13), 3301. <https://doi.org/10.3390/en18133301>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). *Financing climate futures: Rethinking infrastructure*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/11/financing-climate-futures_g1g99369/9789264308114-en.pdf
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Climate finance provided and mobilised by developed countries in 2013–2022*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/climate-finance-provided-and-mobilised-by-developed-countries-in-2013-2022_8031029a/19150727-en.pdf
- Republic of Türkiye. (2024, March). *Türkiye’s long-term climate strategy*. UNFCCC. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Turkiye_Long_Term_Climate_Strategy.pdf
- Maguire, G. (2024, October 16). *Turkey cements position as Europe’s top coal-fired power system*. Reuters. <https://www.reuters.com/business/energy/turkey-cements-position-europes-top-coal-fired-power-system-maguire-2024-10-16/>
- Roberts, J. T., & Parks, B. C. (2007). *A climate of injustice: Global inequality, North–South politics, and climate policy*. MIT Press.
- SHURA Energy Transition Center. (2023). *Net-zero 2053: A roadmap for the Turkish electricity sector*. SHURA. <https://shura.org.tr/wp-content/uploads/2024/12/SHURA-2023-02-Net-Zero-2053-EN-1.pdf>
- Sovacool, B. K. (2016). How long will it take? Conceptualizing the temporal dynamics of energy transitions. *Energy Research & Social Science*, 13, 202–215. <https://doi.org/10.1016/j.crss.2015.12.020>
- United Nations Environment Programme. (2024a). *Adaptation gap report 2024*. UNEP. <https://www.unep.org/resources/adaptation-gap-report-2024>
- United Nations Environment Programme. (2024b). *Emissions gap report 2024*. UNEP. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2025-01/egr2024.pdf>
- United Nations Framework Convention on Climate Change. (2021). *Paris Agreement*. UNFCCC. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
- World Bank. (2022). *Unlocking green finance in Turkey*. World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099040002232227038/pdf/P174569076d6f30a20916807841092b30f3.pdf>

- World Bank. (2024). *Competitive risks, strengths, and opportunities for Türkiye (Country Climate and Development Report background note)*. World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099005106072227043/pdf/P1774790c1683a00808054028c978b5878a.pdf>
- World Bank. (2025). *Country climate and development report: Türkiye*. World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099005406072216288/pdf/P1774790f2c7f00910a5df09fc925dc5124.pdf>